

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนภาคเหนือมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรม และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนภาคเหนือ ในบริบทของชุมชนเมืองสาครหลวง ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถอธิบายการคงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน อีกทั้งยังเอื้อประโยชน์สำหรับการนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปอยู่อาศัยร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก แยกแยะข้อมูลในประเด็นเนื้อหาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

สรุปผลของการวิจัย

1. บทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมในชุมชนภาคเหนือ

1.1 บทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมในชุมชนภาคเหนือเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องโยงใยกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนอย่างแนบแน่น การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านเมืองสาคร ความเชื่อ พิธีกรรม ระบบคุณค่า ค่านิยม อุดมการณ์ จากบรรพบุรุษสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเป็นการหล่อหลอมบทบาทของผู้หญิงในชุมชน ให้ได้รับการยอมรับนับถือในการเป็นผู้นำของวงศ์ตระกูลในระบบเครือญาติ ครอบครัว สถานภาพและบทบาทที่รับผิดชอบทั้งในครัวเรือน และในชุมชนมีหลากหลายอย่าง เป็นสิ่งที่สร้างความโดดเด่นแก่ผู้หญิงเป็นอย่างยิ่ง ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านได้ทำหน้าที่ในการสืบทอดความเชื่อทั้งในครัวเรือนและนอกครัวเรือน เช่น ความเชื่อเรื่อง กรรม บาป-บุญ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี พิธีกรรมการทำบุญ พิธีกรรมการเลี้ยงผี การไหว้ผี การรับผี การส่งเคราะห์ เป็นต้น การผสมผสานกันระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับ

ความเชื่อพื้นบ้านสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้มาอย่างยาวนาน

1.2 ความเชื่อ และพิธีกรรมสามารถคงอยู่ได้โดยการสืบทอดของผู้หญิงอย่างเสมอดันเสมอปลาย ความสนใจ เอาใจใส่ และยึดถืออย่างเหนียวแน่นซึ่งมีทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ผ่านพิธีกรรม ประเพณี ตลอดจนการจัดเทศกาลทางสังคมโดยครอบครัวและสังคม ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประกอบพิธีกรรม ตระเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม การเป็นผู้นำในการชักชวนสมาชิกในครัวเรือนให้เข้าร่วมในพิธีกรรมต่างๆ และพาบุตรหลานเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรม การอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เรียนรู้ถึงวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนในรอบปี

1.3 ความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านในการนับถือผีปู่ย่าผีประจำวงศ์ตระกูล เครือญาติครอบครัว เป็นความเชื่อที่ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดโดยตรง ผู้หญิงที่มีอายุมากที่สุดในวงศ์ตระกูลได้รับหน้าที่เป็น “ แก้วผี ” สามารถควบคุมสมาชิกให้อยู่ในจารีตประเพณีดั้งเดิม ควบคุมความประพฤติ การกระทำโดยเฉพาะเรื่องการรักษาวงศ์วานตัวของผู้หญิง การวางตัวของผู้หญิงก่อนการแต่งงาน “ ประเพณีศีลผี ” การสืบทอดความเชื่อระบบผีปู่ย่าโดยผ่านทางพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ย่า การรับผี การไหว้ผี การฟ้อนผีปู่ย่า เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงการเคารพนับถือ การเชื่อฟัง และการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ยังทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกัน ช่วยเหลือจุนเจือกันและอยู่อาศัยร่วมกันอย่างปกติสุข เครือญาติและครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม

1.4 ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อพื้นบ้านในชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนใช้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางศาสนาและความเชื่อแบบพื้นบ้าน ผู้หญิงจำนวนมากได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนในรอบปี และได้เข้าไปร่วมในประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน การชักชวนกันมาร่วมกิจกรรม การพาบุตรหลานเข้าร่วมเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน และเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบุตรหลาน นอกจากนี้ผู้หญิงยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการประกอบพิธีกรรมของครอบครัว ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมในทางศาสนา สามารถร่วมตัดสินใจกับผู้นำทางศาสนาและผู้นำชุมชนอย่างเสมอภาค

1.5 บทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมในชุมชนของผู้หญิง เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

การทำพิธีกรรมต่างๆ มีการคงไว้ในรูปแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชน การปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดคุณค่า ความเชื่อ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ ความดีงาม ศีลธรรม ให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันด้วยการประยุกต์ สอดแทรก เปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างมีเหตุผล กระบวนการในการสืบทอด เรียนรู้ และการศึกษาดังกล่าวล้อมรอบตัวที่ส่งผลกระทบ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

1.6 บทบาทในการเป็นผู้นำกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และการเรียนรู้ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมกับคนในชุมชนอื่นๆ ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเสริมด้วยการทำงานหัตถกรรม พื้นบ้านในครัวเรือน เช่น การประดิษฐ์โคมแขวน ตุ๊กตา ถักนิต ผ้าปัก ลานนา ทำให้ผู้หญิงอยู่กับบ้านมีเวลาเอาใจใส่ดูแลครอบครัวและเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัวและในชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ผู้หญิงมีความสนิทสนม ใกล้ชิดกัน ปกปักรักษาหรือกันเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามิในเรื่องต่างๆ ที่ตนประสบ ความไว้นือเพื่อใจและการทำงานร่วมกันที่อาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ การประสานสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงมีความโดดเด่นในชุมชน และเป็นพลังที่สำคัญของชุมชนในการพัฒนาอันเป็นการพัฒนาจากรากฐานของชุมชน “เป็นแก่น ” สร้างความมั่นคงให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

1.7 ผู้หญิงในชุมชนเมืองสาทรหลวง เป็นผู้ที่มียบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนอย่างโดดเด่นตั้งแต่ในสมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จากความศรัทธาในการเป็นผู้นำของผู้หญิงโดยชาวบ้านในชุมชนให้การยอมรับนับถือ อีกทั้งผู้หญิงได้ปฏิบัติตนตามจารีตพื้นบ้าน ศีลธรรม ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเสมอต้นเสมอปลาย นอกจากนี้ความรับผิดชอบของผู้หญิงทั้งในและนอกครอบครัว อันได้แก่ กลุ่ม องค์กร หน่วยงาน สถาบันทางศาสนา บทบาทที่มีความเด่นชัดทั้งการเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอด และการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและจารีตดั้งเดิม เป็นการเพิ่มศักยภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการสืบทอดเป็นอย่างดี

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ช่วยให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมในชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน ให้ผู้หญิงมีบทบาทอย่างโดดเด่นมีหลายอย่าง ได้แก่ ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติในชุมชน บทบาทของผู้หญิงใน

ครัวเรือน บทบาทในทางสังคม อาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้าน องค์กร ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ การศึกษา และสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป ความต้องการของชุมชนและสังคมในการสืบทอด และการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่ สนใจ ปฏิบัติตามความเชื่อมากขึ้นจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน

ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติในชุมชนเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีระบบคุณค่า ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ที่มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่อีกรุ่นหนึ่ง เนื่องจากผู้หญิงเป็นสมาชิกที่อยู่ภายใต้ระบบความเชื่อและประเพณีปฏิบัติในชุมชนดังนั้นผู้หญิงจึงได้รับการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อน จากการยอมรับของชุมชน วิถีปฏิบัติที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนยึดถือเป็นสิ่งที่ครอบคลุมมาถึงบทบาทของผู้หญิงที่อยู่อาศัยในชุมชน

บทบาทของผู้หญิงในครัวเรือนในการดูแลครอบครัว การทำอาหารเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ภารรักษาไว้ซึ่งระบบเครือญาติ การอบรมสั่งสอนบุตรหลานและบทบาทของผู้หญิงในทางสังคมที่ต้องร่วมงานกับผู้อื่นอยู่เป็นประจำทำให้ผู้หญิงมีความเอาใจใส่ ต่อตนเองและครอบครัว

อาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้านในครัวเรือนของผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านมีหลายอย่างเช่น การทำไหมแขวน การทำตุ๊ก การทำข้าวตอกล้านนา การหล่อฟางประทีป เป็นงานหัตถกรรมที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ในชุมชนทำเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมอยู่กับบ้านทำให้ผู้หญิงมีเวลาว่างสำหรับเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยไม่ต้องรีบเร่ง การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอมีโอกาสทำให้ได้พบปะพูดคุย ปรีกษา แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องราวที่สนใจกับบรรดาผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านด้วยกัน ทั้งนี้ลักษณะของครอบครัวขยายที่ภายในแต่ละครอบครัวมีจำนวนสมาชิกอยู่อาศัยร่วมกันหลายคน ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีมากทำให้ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านมีบทบาทในครัวเรือนสูง

องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นในชุมชนด้านการปกครองท้องถิ่นภายใต้การบริหารงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ เช่น คณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มประชาสงเคราะห์ กลุ่มส่งเสริมเกษตรการทำไหม และกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชนเช่น คณะศรัทธา ชมรมผู้สูงอายุ เป็นที่รองรับให้ผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้นซึ่งครอบคลุมถึงวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงสามารถตัดสินใจทำงาน บริหารงาน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ในด้านการพัฒนาชุมชนได้อย่างเท่าเทียม

ผู้นำทางศาสนาในชุมชนได้อบรมจัดเกล้าชาวบ้านในชุมชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา และเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้อบรมจัดเกล้าชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะการอบรมจัดเกล้าศีลธรรม จริยธรรมแก่ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน นอกจากนี้ผู้นำทางศาสนายังเปิดโอกาสให้ผู้หญิงที่นำเคาน์ทูนีมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการประกอบพิธีกรรม การตัดสินใจงานด้านการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างบ้านและวัด

ผู้นำในชุมชนมีส่วนในการช่วยส่งเสริมผู้หญิงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองชุมชน ผู้หญิงรับหน้าที่ในการเป็นผู้นำกลุ่มภายใต้การแต่งตั้งของหน่วยงาน อีกทั้งผู้นำชุมชนได้กระจายงานและมอบอำนาจให้ผู้หญิงที่ชาวบ้านเคาน์ทูนีมีบทบาทในการควบคุมตัดสินใจแก้ปัญหาในชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไป ส่วนผู้นำตามธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเป็นผู้ที่มีความเสียสละ สามารถประสานงานความร่วมมือของชาวบ้านในชุมชนได้และชักชวนxorร้อง ระดม ความร่วมมือจากผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนอย่างทั่วถึง

การศึกษาเรียนรู้ของผู้หญิงที่เรียนรู้และรับรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ วิทยู โททัศน์ ข้อมูลข่าวสารทำให้ผู้หญิงมีความเท่าทันต่อสถานการณ์ในทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสิ่งที่ผู้หญิงได้มีการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการในการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน การประยุกต์วิธีสอนในเรื่องใกล้ตัว กระตุ้นให้คิดแบบมีเหตุผล และการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิมในรอบปีอย่างเสมอต้นเสมอปลายเป็นแบบอย่างให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอดต่อไปอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านในชุมชนมีความต้องการในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา การสืบทอดที่เกิดจากความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน

ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีปัญหาทางสังคมเกิดขึ้นมากมาย บทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนคงอยู่ได้ด้วยปัจจัยต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน การเอื้ออำนวยซึ่งกันและกันกลายเป็นโอกาสและพลังของผู้หญิงในการสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็งสามารถต้านผลกระทบที่ทำลายชุมชน สังคมได้อย่างดียิ่ง

อภิปรายผล

ผู้หญิงในชุมชนภาคเหนือมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมในชุมชนอย่าง โคดเค่นมาช้านานแล้ว ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ภายใต้วัฒนธรรมดั้งเดิมชุมชนที่มีอยู่เป็นตัวหล่อหลอมความเชื่อ ความคิด ค่านิยม ทักษะคติ อุดมการณ์ ของคนในชุมชน ชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอันเป็นการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับความเชื่อแบบพื้นบ้านซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันมีความเกี่ยวข้องโยงใยกัน มีความสัมพันธ์กันระหว่างชีวิตและธรรมชาติแวดล้อม การปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการสืบทอดท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นการสร้างพลังในการพัฒนาชุมชนให้สามารถคงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง

วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่ติดมากับการมีบทบาทที่โคดเค่นของผู้หญิงในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านการดูแลครอบครัว การควบคุมเครือญาติ การขัดเกลามนุชหลาน การปฏิบัติตามความเชื่อ พิธีกรรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบทบาทของพญา สายหู(2526) สุพัตรา สุภาพ(2524) พวงเพชร สุรัตนกวีกุล(2541) อุบล เสถียรปริญกรณ์(2528) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทในธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมประเพณีในสังคมเป็นตัวกำหนดบทบาท นอกจากนี้ยังระบุว่าบทบาทที่แสดงออกจริงจะมีความแตกต่างกันออกไปตามทักษะคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านมีบทบาทในการขัดเกลาทงสังคมให้กับบุตรหลานในครัวเรือนซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมทางตรงคือการบอกกล่าวโดยตรงว่าต้องทำอะไรเพื่อให้เป็นการวางตัวที่เหมาะสม ทางอ้อมเป็นการเลียนแบบหรือรับเข้าไปโดยไม่รู้ตัว

จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้หญิงในชุมชนมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชน ทั้งในด้านการทำบุญในโอกาสต่างๆ การทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในชุมชน และการได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างเสมอภาคซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเรียนรู้ รับรู้ และนำธรรมะมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน จากอิทธิพลทางความเชื่อทางพุทธศาสนาทั้งเรื่อง กรรม บาป-บุญ หรือแม้กระทั่งความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันอย่างกลมกลืน ภายในสังคมเมืองหรือสังคมไทยโดยทั่วไปผู้หญิงจะถูกกำหนดในฐานะผู้ตามและไม่ค่อยมีบทบาทในทางศาสนาสักเท่าใดนัก แต่ภายในชุมชนเมืองสาทรหลวงผู้หญิงสามารถเป็นผู้นำในการตัดสินใจประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างเสมอภาค สิทธิ

การเป็นอุบาสิกที่มีศีลธรรมได้รับการยอมรับจากชุมชนมาโดยตลอดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติ นนทกานันท์ (2523) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของสตรีในพุทธปรัชญาที่สรุปว่า ในทางพระพุทธศาสนาสตรีมีความเสมอปรุขในทางคุณธรรมปัญญา คือ มีสติปัญญาสามารถเป็นบัณฑิตได้เช่นเดียวกับบุรุษ และสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดได้คือพระนิพพาน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภักดีกุล รัตนา (2543) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของผู้หญิงเหนือตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 26 ซึ่งงานวิจัยระบุว่าสิ่งที่ครอบงำทำให้เกิดภาพลักษณ์ของผู้หญิงเหนือ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนขนบธรรมเนียม จารีตของชาวล้านนามีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาอย่างแยกแยะไม่ออกจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคม ผู้หญิงยึดมั่นในหลักทางศาสนาด้วยการทำความดี รักษาศีล ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีความกตัญญูและมีความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรสุมาลย์ กระบิลสิงห์ (2535) ที่ระบุว่าแม้แนวโน้มสตรีในทางพระพุทธศาสนาจะมีอนาคตที่สดใสกว่าเดิมแต่เดิมมีส่วนในการสืบพระศาสนาและนำสังคมไปสู่ความสมดุลยิ่งขึ้นทั้งกายและใจ นอกจากนี้ยังยกกระบวนฐานะของสตรีในทางสังคมมีความเท่าเทียมกับบุรุษ มีสิทธิในการเลือกทางเดินชีวิตสามารถมุ่งมั่นปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตได้

นอกจากนี้ในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชุมชนเรื่องการนับถือผีปู่ย่าผีประจำเครือญาติและวงศ์ตระกูล ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดโดยตรง ผู้หญิงที่มีอายุมากที่สุดทำหน้าที่เป็นเจ้าผี ควบคุมสมาชิกในวงศ์ตระกูลให้อยู่ในจารีตประเพณี ประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด ควบคุมความประพฤติและการวางตัวของผู้หญิงให้รักษาวลสงวนตัวก่อนการแต่งงาน พิธีกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในรอบปี เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า การไหว้ผี การรับผี การฟ้อนผี ประเพณีศีลผัด ล้วนแล้วแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถือของสมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย นับได้ว่า ความเชื่อเรื่องผีปู่ย่า สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในครอบครัวและวงศ์ตระกูลเครือญาติเดียวกัน ประสานให้เกิดความสามัคคีขึ้นในระดับชุมชนโดยรวมให้เกิดความเข้มแข็งมาโดยตลอด

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งนี้เพราะกระแสของการพัฒนาทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีการสื่อสาร ข่าวสารข้อมูล กระแสวัฒนธรรมการบริโภคนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อกันในสังคมอย่างถ้วนทั่ว ปัญหาสังคมต่างๆ ที่

เกิดขึ้นทำให้ต้องมีการเร่งแก้ไขปัญหาเป็นเงาตามตัวไป ถึงแม้กระนั้นการด้านกระแสดังกล่าวไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ ชุมชนเมือง ชุมชนชนบทหลายชุมชนรับเอาวัฒนธรรมต่างๆเข้าไปอย่างรวดเร็ว ถึงอย่างไรก็ตามภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จากความต้องการของชุมชนและสังคมในการดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม ผู้หญิงซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวได้ทำหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาบุตรหลานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันภายใต้ชุมชนที่มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างแข็งแกร่ง วัฒนธรรมชุมชนที่มีคุณค่าความดีงามดังกล่าวเป็นตัวหล่อหลอมพฤติกรรม การปฏิบัติตนของผู้หญิงให้มีบทบาทในชุมชนอย่างโดดเด่น กอปรกับสามารถพัฒนาชุมชนให้สามารถดำรงอยู่และมีความเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ปรับเปลี่ยนยุคให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้นน่าจะเป็นประโยชน์ในมิติของการพัฒนาชุมชนในสังคมไทยด้วยการส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิงให้เป็นแกนหลักและมีส่วนร่วมในการทำให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง ศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ ความดีงามทางประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมจะเป็นเกราะกำบังผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมยุคปัจจุบัน

การวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่าผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนที่เด่นชัด 3 ด้าน คือ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งความเชื่อทั้ง 3 ด้านมีการผสมผสานกันเป็นวิถีชีวิต หล่อหลอมผู้หญิงให้มีบทบาทอย่างเด่นชัดทั้งในครัวเรือนและในชุมชน ตามความเป็นจริงในขณะนี้ผู้หญิงในชุมชนมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมในชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะภายในชุมชนยังคงมีการดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ ความต้องการของชาวบ้านในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา หน่วยงานองค์กรต่างๆ จากการมีส่วนร่วมของทุกๆ ฝ่ายในชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันอย่างเสมอต้นเสมอปลายเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมที่มีอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด นอกจากนี้การอยู่อาศัยแบบครอบครัวขยายของคนในชุมชนทำให้ผู้หญิงมีการะับผิดชอบในครัวเรือน ดูแลครัวเรือน มีบทบาทในการอบรมขัดเกลาบุตรหลานในเรื่องต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยตลอดทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ผู้หญิงในชุมชนทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านในครัวเรือนซึ่งทำให้ผู้หญิงอยู่กับบ้านมีเวลาสำหรับดูแลครอบครัว ดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ และสามารถไปร่วมพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในครอบครัวและในชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นด้วยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และ พิธีกรรมในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าผู้หญิงมีบทบาทในการสืบทอดความเชื่อ และ พิธีกรรมในชุมชนอย่างเข้มแข็งในหลายด้าน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องบาป-บุญ (ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา) ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผี พิธีกรรมการส่งเคราะห์ และพิธีกรรมการทำบุญ ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านเป็นอบรมจัดเทศกาล สมาชิกในครัวเรือน เป็นผู้เตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม เป็นผู้นำในการประกอบ พิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องผีในครอบครัว และในวงศ์เครือญาติ ชักชวนสมาชิกใน ครอบครัวให้เข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรม และการเข้าร่วมในพิธีกรรม การเป็น ผู้ตัดสินใจในการจัดพิธีกรรมในชุมชน รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน อย่างสม่ำเสมอ การที่ผู้หญิงมีบทบาทมากเช่นนี้เป็นเพราะคนในชุมชนมีความต้องการใน การรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จากความต้องการ ดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนซึ่งส่งผล ต่อผู้หญิงโดยตรง ทั้งนี้ด้วยภาระหน้าที่ของผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งครอบครัวในชุมชนเป็น ครอบครัวแบบขยาย ผู้หญิงมีอำนาจ มีพลังทางด้านความเชื่อในครัวเรือน เครือญาติ อันเป็น ความสัมพันธ์หนึ่งที่ทำให้บทบาทของผู้หญิงมีความเด่นชัดนอกจากนี้จากการที่ผู้หญิงใน ชุมชนทำอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านในครัวเรือนซึ่งงานหัตถกรรมดังกล่าวทำให้ผู้หญิงและ คนในครอบครัวอยู่บ้าน การอยู่ติดกับบ้านส่งผลให้สามารถเข้าร่วมในการประกอบ พิธีกรรมตามความเชื่อในชุมชนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการที่ผู้หญิงได้ทำหน้าที่ในครอบครัว ชุมชน อย่างแข็งขันยังช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากผลการศึกษาที่พบว่าอาชีพงานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้หญิง มีบทบาทในชุมชนอย่างมาก ช่วยเสริมรายได้ ลดปัญหาทางสังคมในชุมชนลงได้ ซึ่ง สอดคล้องกับนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา พื้นบ้าน การให้การสนับสนุนผู้หญิงในการทำงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชุมชนหรือว่าการ นำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม พัฒนาอาชีพ ของคนใน ชุมชนจะเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมของท้องถิ่นได้ซึ่งผู้หญิงในชุมชนเป็นผู้ที่มีพลังสำคัญ

ในการดำเนินการสิ่งต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ เมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนำไปใช้ ด้วยการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในชุมชน สังคม และนำวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งไปพร้อมๆ กับการพัฒนาประเทศชาติโดยรวมอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษากครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรม เป็นการศึกษาในบริบทของชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นชุมชนเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวหล่อหลอมผู้คนในชุมชน ซึ่งเน้นศึกษาในบทบาทของผู้หญิงทางด้านความเชื่อและพิธีกรรมเป็นหลัก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากพื้นที่จริงในชุมชนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษากครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยในแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่นำมาใช้ในการพัฒนา โดยเฉพาะการศึกษายบทบาทของผู้หญิงในด้านอื่นในชุมชน เช่น การปกครอง สังคม การศึกษา เป็นต้น การศึกษาเจาะลึกเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในบริบทของสังคมเมืองและสังคมชนบทว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร มีอะไรเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังกล่าวในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน